

Assimilatie of deportatie: Arabieren in Europa en hun strijd voor burgerrechten

► *Dyab Abou Jahjah*

In dit artikel¹ breng ik een beschouwing over de huidige situatie van Arabieren in Europa naar voren. Mijn bedoeling is niet om dieper in te gaan op de wettelijke procedures of de nieuwe wetgeving van de Europese Unie om "terrorisme te bestrijden", noch tracht ik om een bepaling van terrorisme te geven of strategieën om het te bestrijden voor te stellen, daar ik zeker ben dat vele van de andere bijdragen aan deze conferentie dit zullen doen. In plaats daarvan probeer ik enig licht te werpen op de socio-politieke en culturele interacties tussen Arabieren en Europeanen en op de socio-culturele context voor 11 september en de veranderingen erna. Dit is geen academisch artikel en het is ook zo niet bedoeld. Mijn bedoeling is gedurende de hele tijd om na te denken over de situatie vanuit een Arabisch-Europees perspectief. 11 september is niet de spil, noch het *Leitmotiv* van dit artikel. Ik tracht door middel van een politieke en historische benadering een ruimer beeld van de wortels van de islamofobie en het anti-Arabische gevoel in Europa te schetsen. Ter illustratie schets ik van nabij de situatie van de Arabische gemeenschap in Vlaanderen, omdat ik daar leef en ik daarom meer in staat ben om een persoonlijke getuigenis over de situatie daar te geven. Dit artikel is gebaseerd op de ervaring en de dagdagelijkse ondervindingen van de Arabisch-Europese Liga (AEL), een in België gebaseerde organisatie die actief is in het verdedigen van de burgerrechten van Arabieren in Europa en een beter begrijpen van de Arabische zaak in het algemeen. AEL is meer een beweging dan een lobby; ze opereert op het niveau van de basis en is wijd verspreid tussen de tweede generatie Arabieren in België.

De last van de geschiedenis

Niet veel mensen in Europa vandaag zijn zich bewust van de manier waarop hun rol in de geschiedenis door andere volkeren opgevat en ervaren wordt. Niet veel Europeanen zouden willen deelnemen aan een debat over de gevolgen van hun kolonisering van wat zij de Derde Wereld noemen. Noch zouden ze willen toegeven dat vele van de huidige wereldconflicten het onmiddellijke gevolg zijn van de knoeiboel die Europa schiep daar waar het passeerde. In België wordt bijvoorbeeld de kolonisering van Congo nauwelijks in het openbaar debat vermeld, en de voortdurende tussenkomst in het beleid van dat land, zelfs nadat de directe kolonisering was beëindigd (zie de Belgische betrokkenheid bij de moord op Lumumba), is ook geen favoriet discussie-onderwerp. Hetzelfde geldt voor Rwanda en Burundi, en het verband tussen de Belgische kolonisering van deze landen en de creatie van een scheiding tussen Hutu en Tutsi. Het rechtstreeks en onrechtstreeks voeden van dit conflict tussen beide groepen dat resulteerde in de Rwandese genocide en de dood van meer dan een miljoen mensen – al dit is ook een onderwerp om te vermijden.

Europa lijdt aan selectief geheugenverlies: enerzijds zal het nooit de Holocaust vergeten, of zelfs 11 september, maar anderzijds worden Algerije, Rwanda, Bosnië, Irak maar al te vaak vergeten.

Het nieuwe Europa tracht echter een nieuw akkoord met de wereld te sluiten. Het tracht de verlichte partner van de enige supermacht te zijn. Het kijkt steeds uit naar nuances om de gulden

middenweg te bewandelen, vaak tot frustratie van de Amerikaanse grote broer en zijn loyale lakei in Londen. Europa speelt een belangrijke rol in wat het ontwikkelingssamenwerking noemt, – het bouwen van partnerschappen met zijn zuidelijke bureaus die nuttig zijn, zelfs al staan ze ver van een structurele oplossing voor enig probleem. Dat verlichte Europa dat vooral door de instellingen van de Europese unie wordt gepropageerd, wordt voorondersteld om een boodschap van tolerantie en breeddenkendheid voor de wereld te brengen en om de wonden van conflicten en oorlog te helen. Men kan zich hoe dan ook afvragen of deze nieuwe boodschap die Europa aan de wereld wil brengen en de rol die Europa wil opeisen, niet een gemoderniseerde versie van het beruchte “bezwaarde geweten van de blanke man” van de laatste eeuwen is. Het is gerechtvaardigd om deze vraag te stellen daar etnocentrisme nog steeds de beleidsbeslissingen en de geesten van het oude continent bevlakt.

Het toppunt van angst

Europa heeft een probleem met zijn eigen geschiedenis. Het tracht vanuit zijn conflictueel verleden een eigen identiteit te smeden met als enige instrumenten: gemeenschappelijke belangen en waarden. Door zo te handelen doet het proces van Europese integratie de fundamenteën van de oude identiteiten beven en maakt het bepaalde bevolkingsgroepen onzeker die zich gemakkelijk bedreigd of op een subjectieve wijze onveilig voelen.

In een globaliserende wereld en een integrerend Europa zal een landbouwer van het Vlaamse platteland, of een arbeider in de Antwerpse haven, of zelfs een bankier in Brussel, zich gemakkelijk blootgesteld voelen aan “externe gevaren”, of deze nu werkelijk bestaan of niet. Deze gevaren kunnen de vorm aannemen van economische concurrentie, zoals vijandige overnames door multinationale bedrijven of Europese fusies die samengaan met wat cynisch rationalisering worden genoemd, wat betekent dat arbeiders worden ontslagen om te besnoeien op uitbreidingen binnen een meer competitieve omgeving. Sabena en Swissair fusioneerden en gingen beide bankroet, kort voor België zijn nationale munt door de Euro verving. Economische mutaties worden niet alleen als een bron van instabiliteit op de arbeidsmarkt of als een financieel avontuur in een

onbekend gebied opgevat, maar ook als een verlies aan nationale symbolen (nationale luchtvaartmaatschappij, nationale munteenheid). Het gevaar “dat van buiten komt” kan ook een ziekte (gekkekoeienziekte, mond- en klauwzeer) zijn en opnieuw duur om aan te pakken. De bedreiging kan zelfs meer moderne en niet vertrouwde vormen aannemen zoals een computervirus (u herinnert zich allemaal het ‘I love you’-virus dat van buiten, ergens uit cyber space, kwam). Maar de grootste bedreiging van allemaal, ondanks alle vernieuwing en verandering, is de oudste van allemaal: de medemens. Mensen zijn meer dan ooit bang voor andere mensen, vooral wanneer deze andere van buiten komt. Wanneer hij een vreemdeling, een buitenlander is. Binnen een wereld die haar grenzen verliest, is een buitenlander om verschillende redenen meer bedreigend geworden. Hij zal meer van “buiten” naar “binnen” komen daar kostgangers in Europa vaag en overvloedig worden en mensen bijna zo gemakkelijk als waren kunnen reizen. Hij zal meer dezelfde rechten opeisen daar lokale, Europese burgers nu in gemeentelijke en Europese verkiezingen in België kunnen stemmen en de discussies blijven voortduren om aan zelfs niet-EU-burgers hetzelfde recht te geven. Hij zou wel meer geschoold en meer in staat kunnen zijn om werk te vinden binnen de nieuwe economie die gebaseerd is op communicatievaardigheden en technologische kennis. Hij is zeer waarschijnlijk in staat om voordeel uit belastingfaciliteiten te halen door geld uit de binnenlandse markt te trekken en het over te plaatsen naar zijn thuisland. Hij zal nieuwe ideeën en nieuwe tradities met zich meebrengen die niet overeenkomen met de aard van het land en zijn bevolking. Cocooning binnen de veilige grenzen van zijn eigen gemeenschap en land is behalve in enkele gevallen geen mogelijke droom meer. Deze redenen maken een Vlaming uit Antwerpen wantrouwig en op voorhand afkerig tegen elke Nederlander die in Antwerpen begint te leven en werken (duizenden Nederlanders hebben die stap gezet en troffen dezelfde houdingen aan).

We spreken hier over wat deze situatie kan aanrichten tussen twee blanke Europeanen die dezelfde taal spreken en zeer waarschijnlijk dezelfde godsdienst belijden en dezelfde waarden delen. Laat ons nu vooronderstellen dat deze “andere” een beetje vreemder is dan een Nederlander. Laat ons zeggen dat hij donker van huis is, met zwart

krullend haar, dat hij oorspronkelijk uit Marokko komt, Arabisch spreekt en de islam belijdt. Maar ook dat hij een handwerksman is, niet erg geschoold, strijdt om te overleven, en vaak gedwongen is een beroep te doen op de welvaartsstaat en de fondsen van de sociale zekerheid daar het vinden van een job steeds moeilijker wordt, zelfs voor meer geschoolde mensen. Het is onnodig te zeggen dat de vrees en het wantrouwen nog groter zal zijn.

Islamofobie, racisme of slechts xenofobie?

Xenofobie is niet vreemd aan de menselijke aard of je Arabier, Europeaan of Chinees bent. Feitelijk is het een natuurlijke reflex die diepgaande wortels in de menselijke psyche heeft sinds we voor het eerst onze grotten verlieten, naar de velden en steppen trokken, en andere menselijke groepen begonnen te ontmoeten. Maar in Europa is het benadrukt door een andere meer kwaadaardige en minder algemene houding: racisme. Racisme is een ideologie en een geestestoestand die de suprematie van iemands eigen ras boven alle andere rassen voorschrijft. Een racist gelooft niet in productieve coëxistentie en interactie en kan een verhouding met mensen van andere rassen alleen als uitbuiting opvatten. Met andere woorden, wanneer men een ander ras kan uitbuiten of tenminste gebruiken, dan kan men zijn aanwezigheid verdragen, in alle andere gevallen moet dat ras verdwijnen, want indien het onbruikbaar zou zijn, dan zou zijn louter bestaan pijnlijk zijn. Het doen verdwijnen van een ander ras kan gebeuren door etnische zuivering, deportatie of zelfs genocide. Nergens in de wereld bloeide het racisme meer dan in Europa. Racistische paradigma's ontwikkelden en veranderden maar verdwenen nooit. Van slavernij tot het "bezwaarde geweten van de blanke", en van "evangelisering door missionarissen" tot de "boodschap van Europa". Van Hitlers "Endlösung" tot Le Pens "repatriëring van alle niet-Europese vreemdelingen".

Racisme dat aan xenofobie is toegevoegd, vormt een explosieve cocktail. Indien je de vergelijking nog meer gecompliceerd wil maken, dan moet je er Arabisme en Islam aan toevoegen.

Europa heeft nooit zijn nederlaag in de kruistochten verteerd, noch hebben de Arabieren de gruwelijkheden die gepleegd werden door de "wildenen uit het Noorden" en hun heilige oorlog om het graf te veroveren van wat ze als hun god beschouwen, vergeten. De islam is voor de Euro-

peanen niet alleen een andere, meestal onbekende wereld; zij is historisch en psychologisch een vijandige en een gevaarlijke wereld.

Tijdens de middeleeuwen was de vrees voor een superieur Arabisch-islamitisch rijk en beschaving dat zijn territorium trachtte uit te breiden tot de kern van Europa meer dan juist een fobie, het was een geopolitieke realiteit. Vandaag zijn componenten van dezelfde vrees nog steeds aanwezig in de Europese populaire cultuur en infiltreren meer en meer in het politieke spectrum. Het enige verschil is dat het beeld van de Arabisch-islamitische cultuur en wereld niet dat is van een superieure vijand maar eerder van een verzwakte en een verwonde. Terzelfder tijd is het een vijand die de status-quo contesteert en gebruikmaakt van de dynamiek en mobiliserende aard van zijn godsdienst om zichzelf nieuw leven in te blazen en zijn oude status te herwinnen.

Dit artikel begon niet met de oude nieuwswzin "na de val van de Sovjet Unie", omdat we allemaal weten dat, wanneer het communistische gevaar was verslagen, Europa en het Westen begonnen is door zijn oude islamofobe demonen gekweld te worden. En in tegenstelling tot het anticommunisme kon islamofobie perfect gecombineerd worden met racisme en xenofobie. Het resultaat was dat in het begin van de jaren '90, het anti-Arabische en antimoslimvertoog in vele middens het triviale hoofdstroomvertoog begon te worden. En dit viel allemaal samen met theorieën over een onvermijdelijke botsing van beschavingen waarbinnen het Westen en de islam de hoofdprotagonisten waren. De polarisering van de wereld werd dan heringesteld, met het Westen en zijn joods-christelijke beschaving aan de ene zijde en de Arabische wereld en de islam aan de andere. De middeleeuwen worden herbezocht.

Kort daarna zond het Westen zijn eerste hedendaagse kruistocht om een bevriende vazalprins te redden van het kwaad en de gekte van een megalomane en bloeddorstige Saraceense dictator.

Het plaveien van de lijdensweg

Ook al was de Golfoorlog van 1991 duidelijk een Amerikaanse oorlog, en werd deze ook door de meeste Europese beleidsmakers als zodanig beschouwd, en bepaalden ze hun betrokkenheid erin en hun strategieën ertegenover in functie van één doel: het afzwakken van de Amerikaanse uitval en ambities – op het populaire niveau werd de

Golfoorlog op een andere manier beleefd en ervaren. Als we het traditionele protest van pacifistisch en links Europa dat geenszins representatief is voor de hoofdstroom, opzijzetten, aanvaardde de gemiddelde Europese burger de Amerikaanse versie van het verhaal en keek naar Irak als naar een rijk van het kwaad dat bestuurd werd door een gekke man die plannen maakte om de wereld te controleren.

Reaganisme is een zeer simplistische doctrine die gemakkelijk steun bij de massa kan verwerven. Zijn populisme is de sleutel voor zijn populariteit, en dat geldt zowel voor Europa als het geldt voor de VS. Bush senior, een loyale leerling van de derderangsacteur – die klaarblijkelijk goed genoeg acteerde om het te maken in het witte huis maar nooit in Hollywood –, wist dat zeer goed en bleef loyaal aan de bijna religieuze polariseringsmethoden die door zijn voorganger werden toegepast. De demonisering van de leider van de vijand is een essentiële stap in het proces van de ontmenselijking van zijn volk. Beide processen werden grondig voltrokken tijdens de Golfoorlog op een manier die de moord op duizenden Irakese burgers toeliet terwijl men alleen sprak over collaterale schade. In de straten werd de polarisering sterk aanvoeld. Enerzijds was de Belgische bevolking volledig bevreesd voor de mogelijkheid van een Irakese raketaanval gericht op het hart van Europa, terwijl de Arabische immigrantengemeenschap, die sterk aanwezig is, verbitterd was over de oorlog en zijn sympathie voor Irak en zijn misprijzen voor de Amerikanen niet verborg. De Arabieren in België werden toen als de “vijfde colonne” van de kwaadaardige vijand bekeken. Deze immigranten die in de jaren '60 uitgenodigd werden om te komen, omdat België een tekort had aan goedkope arbeid, en die hard werkten en hielpen de infrastructuur en de industrie van België op te bouwen, nog gezwegen van het werken in de mijnen onder nauwelijks menselijke voorwaarden, werden overbodig na de economische crisis van de jaren '70 en begin '80. Maar waarop de Belgische regering niet had ganticipeerd, was dat de meesten onder hen besloten te blijven, vooral daar hun kinderen in hun nieuw land waren geboren. En zoals we reeds vermeldden wanneer we over racistische mechanismen spraken, kan een overbodige, verschillende etnische groep niet getolereerd of geaccepteerd worden; ze moet verdwijnen. Dit was juist hoe Marokkanen in België werden opgevat, en wat

ongelukkig nog steeds vandaag het geval is. Men zou kunnen argumenteren dat dit te maken heeft met de racistische blanke superioriteitshouding van de gemiddelde Belg, die nog eens benadrukt werd door de economische crisis, en dat is inderdaad waar. De statistieken van de Europese Unie (Euro barometer 1997) kiezen België uit als het meest racistische land in Europa. Maar het is ook waar dat de islamofobe reflex die door de Golfoorlog nieuw leven was ingeblazen, extra brandstof aan de gehele explosieve vergelijking toevoegde. Na de nederlaag van Irak veranderde de bitterheid van de Arabieren in België in frustratie, en de vrees voor een vijfde colonne verdween niet.

Het is geen toeval dat 1991 het jaar is waarin de meest geweldige botsingen plaatsgrepen tussen de politie en Arabische jongeren in wat leek op intifadascènes in de straten van Brussel, enkele weken nadat de Golfoorlog was beëindigd. De reden van de botsingen was dat men aan de extreem-rechtse racistische partij, het Vlaams Blok, toeliet om een politieke bijeenkomst te houden in Molenbeek, een buurgemeente van Brussel waar hoofdzakelijk Arabische immigranten leven. Het Vlaams Blok voerde reeds campagne op een sterk anti-immigrantplatform dat sterk geleek op dat van Le Pen in Frankrijk. Tussen haar slogans kom men lezen: “islam buiten” of zelfs “stop de islam invasie”. Het toelaten van zo een partij in de straten van Molenbeek in de lente van 1991, is zeker vragen om moeilijkheden. De botsingen waren zeer gewelddadig en duurden dagenlang en werden enkel beëindigd wanneer de minister van buitenlandse zaken een officiële verontschuldiging aan de Arabische gemeenschap aanbood en beloofde zulke vergissingen in de toekomst niet meer te begaan. Enkele maanden later scoorde dezelfde racistische partij een verpletterende overwinning in de nationale verkiezingen en werd zelfs de grootste politieke partij in de belangrijke stad Antwerpen.

De andere kant van de medaille

Het is omdat Europa het meeste te maken heeft met racisme dat Europa het meeste spreekt over antiracisme. En het is daar, in de Europese antiracistische strategieën, dat de meest gevaarlijke vergissingen werden begaan en dat het racisme zijn meest indrukwekkende heiligenschriften bouwt.

De verkiezingsoverwinning van het Vlaams Blok schokte en verraste evenzeer zijn vrienden als zijn vijanden. Niemand kan zich inbeelden dat een partij met zulk een verouderde boodschap, "de onmiddellijke deportatie van alle niet-blanke immigranten", zo veel steun zou vinden. Het gehele politieke establishment voelde de grond onder haar voeten heven, niet alleen omdat het Blok racistisch was maar ook omdat het Blok openlijk een anti-Belgische partij is en oproept voor de onmiddellijke onafhankelijkheid van de Vlaamse provincies. Een dringende behoefte werd aanvoeld om deze partij haar belangrijkste thema, de immigratiekwes- tie, te ontnemen. Oplos- singen werden voorondersteld om uitgewerkt te worden om de bestaande problemen tussen de verschillende bevolkingsgroepen op te lossen.

Integratie werd plotseling voorgeschreven als de magische remedie voor al de ziekten van racisme en haat in de gemeenschap. Een hele integratie- strategie werd profetisch onthuld door twee pro- minente individuen, Johan Leman en Paula D'Hondt. Maar in plaats van integratie te bekijken als een proces dat de gehele, zowel immigranten- als inheemse bevolking erbij betreft, en dat moet leiden tot een multiculturele maatschappij-orga- nisatie en tot de afschaffing van discriminatie, was integratie zoals het door Leman en D'Hondt werd begrepen, een proces dat moet leiden tot het afschaffen van alle verschillen tussen de meerder- heid en de immigrantenminderheid door middel van totale assimilatie van de minderheid. Met andere woorden, diversiteit werd als het pro- bleem beschouwd en niet de onbekwaamheid van de Belgische maatschappij om ermee om te gaan. In plaats van een meer diverse maatschappelijke structuur op te leggen, moest men zo de diversi- teit elimineren en naar een monoculturele situatie teruggaan. Deze logica is de andere zijde van de racistische medaille. Het is ook een vragen om het verdwijnen van de "ander" doorheen het elimine- ren van al wat hem een "ander" maakt: zijn cul- tuur, zijn taal, en zelfs zijn godsdienst. Het enige wat men wil accepteren is dat hij verschillende fysieke kenmerken heeft, en zelfs op dat niveau waren ze niet beschaamd om te zeggen dat het "trouwen met een Belg" het "hoogste niveau van integratie" was.

Het niet hebben van enig probleem met een per- soon van een ander ras voorzover hij jouw taal spreekt, jouw cultuur heeft, en gelooft in jouw waarden, is misschien niet geheel racistisch, maar het is driekwart racistisch en een kwart hypocriet,

en dat was juist wat het integratiebeleid van de Belgische regering was. Een ander zeer belangrijk kenmerk van dit beleid is dat het juist niet werkt.

Assimilatie is nu verder weg dan ooit, en laat me duidelijk zijn over het feit dat het positief is daar culturele diversiteit en het recht om zijn eigen cultuur en taal te behouden, heilige mensenrech- ten zijn. De immigrantengemeenschap ervoer vaak het integratiebeleid van de regering als een aanval op haar waarden en bestaan als minder- heidsgroep. Als een reactie erop begon ze zichzelf te verenigen in zelforganisaties met als voornaam- ste taak het verbreiden en het behouden van de cultuur en godsdienst. Moskeeën bloeiden en Ara- bische klassen bereikten de meeste van de jonge immigranten en gaven hen een noodzakelijk instrument om een band met hun cultuur te behouden. Op het politieke niveau gaf het mis- lukken van het integratiebeleid de valse indruk dat geen oplossingen mogelijk waren voor de echte problemen waarmee een multiculturele maat- schappij werd geconfronteerd, en die indruk gaf extra argumenten aan het standpunt van het Vlaams Blok dat de enige oplossing de deportatie was en nog steeds is. Na tien jaar zijn de immi- granten nog meer Marokkaans en moslim dan ooit, het Belgische publiek meer islamofob dan ooit, en het Vlaams Blok sterker dan ooit met 15 procent van de nationale stemmen en 33 procent in Antwerpen. De strategieën van Leman en D'Hondt mislukten niet alleen, ze veroorzaakten een terugslag.

In de buurten waar Arabieren en Belgen naast elkaar leven, stijgt de spanning en een storm doemt aan de horizon op. Wanneer de wind zal gieren, zullen de rellen van 1991 op een fris briesje tijdens een zonnige morgen lijken.

Naar een benadering vanuit mensenrechten

Bijna twee jaar geleden, in mei 2000, publiceerde de Arabisch-Europese Liga, twee artikels in een van de meest gerespecteerde dagbladen in België, waarin ze opriep tot een halt aan het integratiebe- leid en tot een benadering van de hele kwestie van de verhouding tussen meerderheid en minder- heid vanuit het perspectief van de mensenrechten. We stelden dat het concept van integratie zoals het in België wordt toegepast ondemocratisch en racistisch is, en dat gelijke rechten en multicultu- ralisme de enige weg naar een harmonieuze coëxistentie was. Het stellen van de integratie als

een voorafgaande voorwaarde voor basisrechten is een schande, de enige voorwaarde om mensenrechten te genieten is mens te zijn.

Onze positie toen was een schok voor velen die nog steeds geloofden in het oude paradigma en die niet in staat waren om in te zien dat het een fiasco is. We werden beschuldigd van fundamentalisme omdat we voor het behoud van onze identiteit waren, we werden van communisme beschuldigd omdat we ons beriepen op gelijke rechten, en werden als een gevaar aangezien omdat we verklaarden dat we de zaak in eigen handen zouden nemen. Onze artikels echter deden een debat starten, en lokten Leman en zijn discipelen uit om toe te geven dat er verschillende tekortkomingen in hun beleid waren. Ze mochten ons "De Arabische Panters" noemen, maar ze konden niet ontkennen dat wat we stelden, waar was.

In België, en zeker in Vlaanderen, kan een Arabier amper een huis huren, en zelfs socialehuisvestingsfirma's die met de staat verbonden zijn, werken met uitsluitingslijsten waarbij Arabieren worden geschrapt. Arabische kinderen worden door scholen afgewezen en quota worden toegepast om hun aantal te beperken. En zij die de lagere school doormaken, worden door de administratie naar technische vakken gekanaliseerd. Zij die ondanks alle obstakels slagen om een universitaire graad te behalen, vinden het onmogelijk om werk te vinden. Het enige werk dat beschikbaar is, is in de sociale sector, waarvan geweten is dat die meer tolerant is, en voor de rest in het interimcircuit.

Met geen behoorlijke huisvesting, geen behoorlijke scholing en geen toegang tot werk, worden drie van de meest fundamentele mensenrechten systematisch geschonden. Discriminering is geen toevallig slecht functioneren van het systeem maar een structureel mechanisme dat een gehele samenleving verpest. Immigranten van de tweede generatie die in België zijn geboren en geen andere plaats als hun thuis kennen, voelen hoofdzakelijk deze situatie aan den lijve. Deze heeft een generatie gecreëerd met geen toekomst en met niets te verliezen. En in plaats van de hoofdproblemen aan te pakken die racisme en discriminatie veroorzaken, is het regeringsbeleid een combinatie van assimilatie-georiënteerde actie en politierepressie.

De professoren Ludo Walgrave en Chris Kesteloot van de Katholieke Universiteit Leuven kwamen in een vierjaardurende studie over jeugd en urbanisme tot het besluit dat er tussen de drugsdealers tienmaal meer blanke Belgische jongelingen waren, maar dat Marokkaanse jongelingen tienmaal meer gearresteerd werden dan Belgische. Dit betekent dat de politie honderdmaal meer geneigd is om een Marokkaan in plaats van een Belg te arresteren voor juist dezelfde misdaad. In Antwerpen, waar 33 procent op het Vlaams Blok stemde en nog een groter percentage met die partij sympathiseert, gaf de politiecommissaris Luc Lamine toe dat het politiekorps zwaar door extreem-rechtse militanten geïnfiltrerd is. "Ten minste eenderde van mijn politiemensen zijn Vlaams-Blok-sympathisanten", zei hij tot de media. Verbeeld u nu alstublieft hoe eerlijk een politiepatrouille zou zijn wanneer ze voorbij een groep Arabische jongeren in de straten van Antwerpen komt. De term die Belgen gebruiken om een Arabier te beschrijven is "makkak" wat "witte aap" betekent, – zou het een misdaad zijn om het gezag van een politieofficier te betwisten wanneer hij u zo noemt? Het antwoord is nee. Het betwisten van een discriminerend gezag is niet alleen legitiem; het is een democratische plicht.

Twee jaar na onze eerste oproep voor gelijke rechten, ontvangen we nog steeds dagelijks tientallen klachten en geregistreerde gevallen van racistische beledigingen, mishandelingen en discriminaties. We trachten onze goede toegang tot de Vlaamse pers te gebruiken om de beleidsmakers te confronteren met dit feit, onze advocaten trachten wettelijke stappen te zetten in sommige van deze gevallen, maar we zijn noodzakelijk financieel beperkt tot een strikt minimum. Naast de klachten van een gemeenschap die naar ons als haar enige verdediger opkijkt, ontvangen we hatelijke post van een meerderheid die niet in staat is om een makkak als een ander menselijk wezen op te vatten. En natuurlijk is de nu en dan voorkomende doodsbreiging een vertrouwde gast van onze postbus of ons antwoordapparaat.

Een dag zoals een ander

Laat ons iets recht zetten: als er iets te besluiten is uit al de voorgaande paragrafen dan zal het wel dat zijn dat Europa geen 11 september nodig had om islamofobie of anti-Arabisch te zijn. Zeker,

juist na de gebeurtenissen registreerden we een hogere frequentie aan incidenten en racistische beledigingen in de meeste Europese landen. Zelf werd ik samen met 50 andere leden van onze organisatie op 16 september gearresteerd. Politie-officieren zeiden ons zaken zoals "samen met de Amerikanen zullen we jullie hersens inslaan". Maar weken voor de gebeurtenissen werd ik ook ondervraagd door een officier van de staatsveiligheid die me zijn kaart overhandigde waarop ik geamuseerd kon lezen "islam en terrorisme cel". Wat in New York gebeurde, maakte het minder politiek incorrect om termen zoals 'terroristische islam' te gebruiken en liet extreem-rechtse partijen toe om meer assertief in hun vertoog te zijn, maar het creëerde niet het syndroom zelf. De elfde september is in Europa meer een taal- dan een handeldingdaad. Het heeft het debat op een ander niveau gebracht, het heeft misschien in een beperkte mate een bestaande situatie verscherpt, maar de situatie was daarvoor reeds dramatisch genoeg. Na 11 september heeft een Arabier moeilijkheden om werk te vinden, om een appartement te huren of om zijn kinderen naar school te zenden, maar dit was evenzeer zo op 10 september.

Voor asielzoekers was Europa reeds een fort en het asielbeleid was reeds ontworpen om zoveel mogelijk mensen uit te wijzen en zo weinig mogelijk te aanvaarden. Veiligheid was de hot item op 10 september en zelfs een kleine bijeenkomst van Arabische kinderen op een voetpad werd reeds als een veiligheidskwestie beschouwd, en het is nog steeds zo.

Nieuwe Europese beleidsmaatregelen zijn niet van een grootte die vergeleken kan worden met wat in de Verenigde Staten zelf aan de gang is. Betekent dit dat de situatie in Europa is gestabiliseerd? Of dat het potentieel aan islamofobie uitgeput is? We geloven niet dat dat het geval is. Het feit is dat Europeanen zich maar al te zeer bewust zijn waarom de V.S. als doelwit diende en niet Brussel of Berlijn, zoals iedereen zich van deze redenen bewust is. Europa voelt niet de werkelijke drang om gelijkaardige maatregelen als de Amerikanen te nemen, en wil geen destabilisering riskeren door een zeer jonge, dynamische en talrijke Arabische tweede generatie op een radicaal pad te duwen. Wanneer in 1993 in Antwerpen zeer rechtse extremisten trachten de Arabieren te intimideren door een moskee en een theehuis in brand te steken, was de reactie snel. Verschillende cafés die als extreem-rechts bekend waren, werden aangevallen, en hun hoofdkwartier in Ant-

werpen, de "Leeuw van Vlaanderen" werd door gemaskerde Arabische jongeren binnengedrongen en volledig vernield.

De Arabische gemeenschap in Europa wordt vergeleken met de zwarte minderheid en niet met de Arabische gemeenschap in de VS. Ze wordt sociaal, politiek en economisch uitgesloten, ze is zich bewust van het feit van discriminatie en racisme, ze voelt zich uitgebuit en gebruikt, en heeft een toekomstloze generatie voortgebracht die niets te verliezen heeft. Deze generatie ontwikkelde ook een subcultuur van rebellie en is op elk moment klaar om zijn zaak op straat te brengen. In Parijs, in Marseille, zoals ook in Brussel, Rotterdam of Londen, betekenen de pogingen om de Arabieren en de moslims te onderdrukken, een straatoorlog die niemand wil.

We zijn erin geslaagd om gedurende jaren onze gemeenschap betrekkelijk kalm te houden en we hebben de bedoeling om hun legitieme klachten te blijven kanaliseren in politieke- en burgeracties, maar Europa moet willen om onze taak gemakkelijker te maken. Tot nu toe voelen we dat ze zich daarvan bewust zijn.

Besluit

Ik ben mij ervan bewust dat dit artikel niet een zeer positief beeld heeft geschetst van de interactie tussen Arabieren en Europeanen, maar het is mijn diepe overtuiging dat het een realistisch beeld heeft geschetst. Indien we ooit een oplossing voor deze problemen willen, dan moeten we beginnen door de zaken bij hun naam te noemen. Politieke correctheid is geen geldige reden om de naakte waarheid te vermijden, hoe moeilijk en hard die waarheid ook te dragen is. Europa kan betere bedoelingen hebben dan de Verenigde Staten, en kan een meer evenwichtige houding in het Midden-Oosten-conflict hebben, maar dit allemaal zal niet het feit veranderen dat het zijn Arabische minderheid onderdrukt en discrimineert. De situatie die ik schetste, is niet typisch Belgisch, in Denemarken is de situatie zelfs erger, in Oostenrijk en in Frankrijk werden gelijkaardige situaties door onze jeugd beleefd. De laatste uitbarstingen van raciaal geweld tegen Marokkaanse immigranten in Zuid-Spanje getuigen van gelijkaardige patronen. In Italië wordt de regering geleid door de islamofobe Berlusconi en zijn extreem-rechtse bondgenoten. In Groot-Brittannië braken in de straten van Birmingham en Oldham recent zeer zware raciale rellen uit tussen

moslim-Aziaten en blanke rechtse extremisten. In Duitsland worden dagelijks raciale aanvallen geregistreerd, vooral in het oosten van het land.

Amerika mag dan de wereld koeioneren op internationaal vlak maar het heeft zeker een betere benadering van zijn eigen problemen op het vlak van rassenvorhoudingen. De gebeurtenissen van 11 september veranderde dat daar voor de Arabische gemeenschap en dwong hen in een gevecht voor burgerrechten waarin ze nooit wilden participeren. Arabische Amerikanen realiseerden zich onlangs dat ze de ondersteuning van andere minderheden nodig hebben, ook al gaven ze zelf nooit steun aan deze minderheden omdat hun socio-economische positie hen toeliet om een betere levensstandaard dan hen te genieten. In Europa is onze gemeenschap bij de armste en de meest onderdrukte. We hebben steeds in het heetst van het gevecht om burgerrechten gestaan en 11 september heeft daarmee niets te maken. Sinds 1991 werden we als terroristen en een vijfde colonne gebrandmerkt, en gescreend en geïnfiltrerd door allerlei veiligheidsagenschappen. Onze moskeeën worden gemonitord en onze kantoren afgeluisterd. Het enige verschil is dat de Europeanen weten hoe hun ijzeren vuist in een zijden handschoen te verbergen, terwijl de Amerikanen juist ermee in de lucht zwaaien. Een kwestie van meer verfijning, zou men kunnen argumenteren.

Maar nog steeds blijven we in een oplossing geloven, namelijk het respect voor de internationale verklaring van de rechten van de mens en haar toepassing op een proactieve en concrete manier. We hebben onze rechten niet nodig indien we hen niet kunnen uitoefenen. De abstracte vorm van een recht heeft geen waarde als ze niet vergezeld wordt door haar praktische vervulling. Racisme mag niet meer als een mening beschouwd worden, maar als een misdaad, en discriminatie moet uitgeroeid worden. De bestaande kloof die het resultaat is van jaren van discriminerend beleid op verschillende niveaus, zou door een beleid van positieve actie moeten gedicht worden, en dit mag niet verkeerdelijk opgevat worden als positieve discriminatie, het is juist een verbetering van wat discriminatie heeft veroorzaakt.

Cultuur moet als een privé-zaak beschouwd worden, juist zoals godsdienst. Het recht is de enige verzameling van regels en waarden die voor

iedereen binnen een moderne maatschappij bindend zijn, en al de rest is een kwestie van individuele keuze. Multiculturalisme zou de norm moeten zijn, en alle culturen zouden gelijkwaardig moeten behandeld worden en de ruimte verleend worden om zichzelf te bevorderen en te behouden. Het behouden van iemands cultuur is niet beperkt tot de culinaire kunst en de muziek; het bereikt ook ieder ander aspect van het leven. Zo hebben de talen van alle minderheden het recht om onderwezen en bewaard te worden, afgezien of het een officiële taal van een staat is of niet. Het bestaan van een lingua franca impliceert niet het verdwijnen van elke andere taal. Politieke vertegenwoordiging moet voor alle inwoners gewaarborgd worden, men kan niet al de verplichtingen hebben zonder alle rechten te hebben. Het begrip 'burger' moet kleur- en cultuurloos worden. Niet alleen het recht moet blind zijn maar ook de politie en de administratie en de schooldirecteuren en werkgevers en huisbazen.

Tegelijkertijd en op een ander niveau moet Europa zijn demonen uitdrijven en omgaan met de islam zoals het met elke andere godsdienst omgaat. Islam zal voor altijd een deel uitmaken van de Europese cultuur; het heeft enorm bijgedragen tot de fundering van de Europese cultuur en het kan nog steeds bijdragen leveren. Europeanen van Arabische en moslimafkomst kunnen en moeten een brug vormen voor een beter begrip tussen twee van de grootste beschavingen uit de geschiedenis. Europa heeft onze hulp nodig om zichzelf te distantiëren van de Amerikaanse hegemonische ambities en om zijn eigen koers te varen. Wij hebben Europa's hulp nodig om de internationale isolering van onze rechtvaardige zaak in Palestina te doorbreken en om het lijden van de Irakese bevolking onder het criminele en illegale embargo te verminderen.

De academische gemeenschap in België is nu de twee artikels opnieuw aan het onderzoeken die door de Arabisch-Europese Liga in mei 2000 werden gepubliceerd en die een zeer grote controverse hebben veroorzaakt. De Universiteit van Antwerpen besliste na onze toelating daartoe om ze te publiceren samen met andere artikels die als een reactie erop ontstonden, in een speciaal boek in het Frans en het Nederlands. Wat twee jaar geleden politiek incorrect was, wordt nu academisch materiaal, en zelfs politici geven toe dat ze voor sommige kwesties niet begrepen waar het om te

doen was. Dit geeft ons hoop voor de toekomst en doet ons blijven geloven in dialoog. Een dialoog die niet de vorm kan aannemen van een dictaat, en die niet kan gehouden worden wanneer we de feiten blijven negeren wanneer ze hard zijn om te aanvaarden. Alleen een eerlijke en openhartige dialoog kan tot resultaten leiden. Enkel de waarheid kan en zal ons redden.

(vertaling: Guy Quintelier)

noten

1. De oorspronkelijk Engelstalige 'paper' werd voorgesteld op een symposium over terrorisme en mensenrechten dat georganiseerd werd door het CIHRS in Cairo eind januari 2002.